

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд представен за придобиване на образователната и научна степен „Доктор“
към катедра „Психология, педагогика и социология“ при НСА „Васил Левски“

от проф. Георги Владимиров Игнатов, доктор
СУ „Св. Климент Охридски“, Департамент по спорт,
катедра „Спортни игри и планински спортове“

ТЕМА: *„Личностни качества и продължителност на кариерата при елитни спортисти в Латвия“*

Автор на дисертационния труд: Даче Ейкена
Научен ръководител: проф. Татяна Янчева, ДН

Изследванията на личността в спорта са изключително популярни. Интересът на учени, спортисти, треньори и спортни специалисти често се насочва към профила на личностните качества на спортистите, които постигат върхови спортни резултати, често на границата на човешките възможности.

В този смисъл темата е актуална, като предоставя ценни насоки за отражението на личностните качества и умения върху продължителността на спортната кариера. Всичко свързано с разкриване на личностните качества и умения, които обединяват или отличават спортистите, състезаващи се на най-високо ниво на различни етапи от тяхната спортна кариера заслужава одобрение и засилен изследователски интерес. Това е и гледната ми точка от която ще анализирам и ще дам своята оценка за идеите и резултатите в дисертационния труд на тема ***„Личностни качества и продължителност на кариерата при елитни спортисти в Латвия“***.

Дисертационният труд е оформен в едно книжно тяло с обем от 200 страници, от които 154 основен текст, съдържащ 54 таблици и 33 фигури, 38 страници използвана литература, както и 8 страници приложения. В структурно отношение трудът е построен правилно, като включва увод, три основни глави, изводи и препоръки, литература и приложения. Като структура, обем и последователност на изложението предложеният дисертационен труд отговаря на основните изисквания за такъв род разработки.

В увода целенасочено и обосновано е изяснена актуалността на проблематиката на дисертационното изследване.

За подготовката на глава първа в обем от 69 страници са използвани 306 източника, от които 36 на кирилица и 270 на латиница. Първа глава е разделена на четири под глави, които по много последователен и систематизиран начин изграждат теоретичната основа на изследването.

В първа под глава на глава първа Даце Ейкена ни запознава последователно с понятията кариера и спортна кариера, видовете и преходите в спортната кариера, начините за изследване на етапите на кариерата и система за психологическа подкрепа на спортната кариера. Във втора под глава е представен проблемът за личността и личността в спорта, в т.ч. сме запознати с теориите за личността, изследванията на личността в спорта, личностните черти на елитните спортисти, психичните умения, психическата издръжливост и осъзнатостта. В трета под глава сме запознати с Аз-ефективността и модел за самоуправление на кариерата. В четвърта под глава много обстойно и всестранно са представени методите за изследване на личността, психичните умения, психическата издръжливост и Аз-ефективност, адаптирани в Латвия, както и алтернативна версия на въпросника за психологическа ефективност, психическата издръжливост и скала за общата ефективност в спорта.

В първа глава творчески са изследвани публикациите по темата. Проучването на състоянието на проблема е извършено компетентно и в необходимия научен стил.

Във втора глава „Методология и организация на изследването“, в своята логична последователност в обем от 10 страници докторантката е представила научния проблем и добре построената работна хипотеза, която формира концепцията на дисертационния труд. Представена е целта и произтичащите четири основни задачи, формулирани ясно и точно и даващи ясна представа за намеренията на докторантката.

Авторката е описала предмета и обекта на своето изследване (109 спортисти от 19 вида спорт), а приложените изследователски методи дават възможност за обективен анализ към постигането на целта и задачите на труда. Подробно е описана организацията на изследването.

В структурно отношение, разработването на глава втора е научно обосновано и удовлетворява напълно, а съдържанието и допринася за високата стойност на дисертационния труд. Най-общо положителните моменти за написаното в тази глава се отнасят до ясно изградената методологическа постановка на изследването и подходящата и многостранна методика на изследване. Много добро впечатление в тази

глава прави последователността, в която е представена организацията и реализацията на експеримента и точно подбраните и описани подробно методи за оценка на постигнатите резултати. Докторантката решава поставените задачи за постигне на набелязаната цел на изследването, чрез добре подбрана методологическа база и използваните методи за събиране на емпиричните данни.

Трета глава, „Анализ на резултатите от изследването“ е разработена на много добро научно ниво в обем от 66 страници. От първа до пета под глави е представен статистически анализ на резултатите от емпиричното изследване. Последователно са анализирани резултатите от изследването на личностните качества, психичните умения в спорта, психологическата ефективност, психическата издръжливост в спорта и Аз-ефективността. В шеста под глава е извършен корелационен анализ на данните. Разкрити са значими корелации между личностните качества и психичните умения, психическата издръжливост, психическата ефективност и общата Аз-ефективност. В седма под глава е представен регресионен анализ, който очертава интересни тенденции за влиянието на изследваните личностни фактори върху психичните умения, психичната ефективност, психическата издръжливост и Аз-ефективността в групата на изследваните 109 елитни спортисти. В осма под глава са изведени водещите личностни характеристики и психични умения при състезатели с различен тип спортни кариери. В последната девета под глава са посочени ограниченията на настоящото изследване.

От разширеното научно търсене, направените изследвания и анализи в тази част на дисертацията ми позволяват да посоча следните основни приноси за практиката:

1. Обогатена е теорията за кариерното развитие в спорта и личността в спорта.
2. Получените резултати дават възможност за извеждането на значими личностни характеристики и психични умения при спортисти с различен тип спортни кариери – бърза, постепенна и плоска, както и според етапите, в които се намират – началото на спортната кариера, етап на високо спортно майсторство и дълга спортна кариера.
3. Резултатите от изследването са основа за разработването на различни модели за психическа подготовка, съобразени с различните етапи на спортната кариера.

В последната част на дисертацията „Изводи и препоръки“, същите кореспондират и се основават на решаването на поставените изследователски задачи и произтичат от направения анализ, като дават отговор на формулираната научна хипотеза.

Докторантката има три публикации, които напълно отразяват научните търсения по темата. Авторефератът отговаря на изискванията.

В **заключение** ще отбележа, че дисертационния труд е разработен на много добро научно ниво, с нужната теоретична и приложна стойност в областта на отражението на личностните качества и умения върху продължителността на спортната кариера. Представеният дисертационен труд има завършен вид. Задълбоченият и всеобхватен анализ на свързани с темата литературни източници, направеният задълбочен анализ на личностните качества, психичните умения, психологическата ефективност, психическата издръжливост и Аз-ефективността и получените резултати, както и повишаването на професионалната компетентност на спортнопедагогическите кадри работещи в сферата психологическата подкрепа в спорта, както и актуалността на избора за изследване проблем, ми дават основание с увереност да предложа на уважаемите членове на научното жури при НСА „Васил Левски“ да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ на **Даце Ейкена** в професионално направление 7.6. Спорт, докторска програма „Спортна психология“.

03.11.2024 г.

Изготвил становището:

/проф. Георги Игнатов, доктор/

OPINION

on a dissertation presented for the acquisition of the educational
and scientific degree „PhD”

to the Department of Psychology, Pedagogy and Sociology at
„Vasil Levski“ National Sports Academy

by Prof. Georgi Vladimirov Ignatov, PhD
„St. Kliment Ohridski“ Sofia University, Sports Department,
„Sport Games and Mountain Sports“ Division

TOPIC: *Personal qualities and career duration at elite athletes in Latvia*

Author of the dissertation work: Dace Eikena

Dissertation Supervisor: Prof. Tatiana Yancheva, DSc

Personality studies in sports are extremely popular. The interest of scientists, athletes, coaches and sports specialists is often directed to the profile of the personal qualities of athletes who achieve peak sports results, often at the limit of human capabilities.

In this sense, the topic is relevant, providing valuable guidelines for the impact of personal qualities and skills on the duration of a sports career. Anything related to uncovering the personal qualities and skills that unite or distinguish athletes competing at the highest level at different stages of their sporting career deserves approval and increased research interest. This is also my point of view from which I will analyze and give my assessment of the ideas and results in the dissertation work on the topic „*Personal qualities and career length of elite athletes in Latvia*“.

The dissertation work is formed in one book with a volume of 200 pages, of which 154 main text containing 54 tables and 33 figures, 38 pages of used literature, as well as 8 pages of appendices. In terms of structure, the work is properly constructed, including an introduction, three main chapters, conclusions and recommendations, literature and appendices. In terms of structure, volume and sequence of the presentation, the proposed dissertation meets the basic requirements for this type of development.

In the introduction, the topicality of the issues of the dissertation research is purposefully and substantiated.

For the preparation of the first chapter in a volume of 69 pages, 306 sources were used, of which 36 in Cyrillic and 270 in Latin. The first chapter is divided into four sub-chapters, which in a very consistent and systematized way build the theoretical basis of the study.

In the first sub-chapter of chapter one, Dace Eikena successively introduces us to the concepts of career and sports career, types and transitions in sports careers, ways of researching career stages and a system of psychological support of sports careers. In the second sub-chapter, the problem of personality and personality in sports is presented, including we are familiar with theories of personality, research on personality in sports, personality traits of elite athletes, mental skills, mental toughness and mindfulness. In the third sub-chapter we are introduced to self-efficacy and a career self-management model. In the fourth sub-chapter, the methods of studying personality, mental skills, mental endurance and self-efficacy adapted in Latvia, as well as an alternative version of the psychological effectiveness questionnaire, mental endurance and general sports effectiveness scale, are presented very comprehensively and comprehensively.

In the first chapter, publications on the topic are creatively explored. The study of the state of the problem was carried out competently and in the necessary scientific style.

In the second chapter „Methodology and organization of the research“, in its logical sequence in a volume of 10 pages, the doctoral student has presented the scientific problem and the well-constructed working hypothesis, which forms the concept of the dissertation work. The goal and the resulting four main tasks are presented, formulated clearly and precisely and giving a clear idea of the intentions of the PhD student.

The author has described the subject and object of her research (109 athletes from 19 sports), and the applied research methods provide an opportunity for an objective analysis of the achievement of the goal and tasks of the work. The organization of the study is described in detail.

Structurally, the development of chapter two is scientifically sound and fully satisfying, and its content contributes to the high value of the dissertation work. In general, the positive aspects of what was written in this chapter refer to the clearly constructed methodological setting of the study and the appropriate and versatile research methodology. A very good impression is made in this chapter by the sequence in which the organization and implementation of the experiment is presented and the precisely selected and detailed

methods for evaluating the achieved results. The PhD student solves the set tasks to achieve the intended goal of the research, through a well-chosen methodological base and the methods used to collect empirical data.

The third chapter, „Analysis of the research results“ is developed at a very good scientific level in a volume of 66 pages. From the first to the fifth sub-chapter, a statistical analysis of the results of the empirical research is presented. The results of the study of personal qualities, mental skills in sports, psychological effectiveness, mental endurance in sports and self-efficacy were analyzed sequentially. In the sixth sub-chapter, a correlation analysis of the data was carried out. Significant correlations were found between personality traits and mental skills, mental toughness, mental efficacy, and general self-efficacy. In the seventh sub-chapter, a regression analysis is presented, which outlines interesting trends for the influence of the studied personal factors on mental skills, mental efficiency, mental endurance and self-efficacy in the group of 109 elite athletes studied. In the eighth chapter, the leading personal characteristics and mental skills of athletes with different types of sports careers are presented. In the last ninth sub-chapter, the limitations of the present study are indicated.

From the extended scientific search, the researches and analyzes done in this part of the dissertation allow me to point out the following main contributions to practice:

1. The theory of career development in sports and personality in sports has been enriched.
2. The obtained results make it possible to derive significant personal characteristics and mental skills in athletes with different types of sports careers – fast, gradual and flat, as well as according to the stages in which they are - the beginning of the sports career, the stage of high sportsmanship and long sports career.
3. The results of the research are the basis for the development of different models for mental preparation, tailored to the different stages of the sports career.

In the last part of the dissertation, „Conclusions and recommendations“, they correspond and are based on the solution of the set research tasks and derive from the analysis, giving an answer to the formulated scientific hypothesis.

The PhD student has three publications that fully reflect scientific research on the topic. The abstract meets the requirements.

In conclusion, I will note that the dissertation work was developed at a very good scientific level, with the necessary theoretical and applied value in the field of the reflection of personal qualities and skills on the duration of a sports career. The presented dissertation has a finished form. The in-depth and comprehensive analysis of literary sources related to the

topic, the in-depth analysis of personal qualities, mental skills, psychological effectiveness, mental endurance and self-efficacy and the results obtained, as well as the increase of the professional competence of sports teaching personnel working in the field of psychological support in sports, as well as the topicality of the problem chosen for research, give me grounds with conviction to propose to the respected members of the scientific jury at the Vasil Levski National Sports Academy to award the educational and scientific degree „PhD“ to Dace Eikena in professional direction 7.6. Sports, Doctoral Program „Sports Psychology“.

03 November 2024

Prepared the opinion:

/Prof. Georgi Ignatov, PhD/